

SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. Fakss: 67830770. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2023. gada 18. oktobrī

Satversmes tiesas 4. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Jānis Neimanis, tiesneši Gunārs Kusiņš un Artūrs Kučs,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 156/2023), kuru iesnieguši [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēji),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēji lūdz Satversmes tiesu atzīt:

1.1. likumu „Par valsts budžetu 2023. gadam un budžeta ietvaru 2023., 2024. un 2025. gadam” (turpmāk – Likums), ciktāl tas neparedz finanšu līdzekļus ģimenes ārstu un pie ģimenes ārsta nodarbināto ārstniecības personu aizvietošanai to atvaļinājuma laikā un slimības laikā no otrās līdz devītajai slimības dienai 2023. gadā un turpmāk, par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 105. pantam un spēkā neesošu no spēkā stāšanās dienas;

1.2. Ministru kabineta 2018. gada 28. augusta noteikumu Nr. 555 „Veselības aprūpes pakalpojumu organizēšanas un samaksas kārtība” (turpmāk – Noteikumi) 44. un 45. punktu par neatbilstošu Satversmes 105. pantam un Valsts pārvaldes iekārtas likuma 43.¹ panta pirmajai daļai, un spēkā neesošu no 2023. gada 1. aprīļa.

2. Likums noteic valsts budžetu 2023. gadam un budžeta ietvaru 2023., 2024. un 2025. gadam, citstarp paredzot primārās veselības aprūpes nodrošināšanai novirzāmos līdzekļus.

Noteikumu 44. punkts paredz, ka ģimenes ārsts nodrošina savā praksē nodarbināto ārstniecības personu aizvietošanu viņu prombūtnes laikā, ņemot vērā šo ārstniecības personu veicamo pienākumu apjomu un normatīvajos aktos noteikto ārstniecības personu kompetenci.

Savukārt Noteikumu 45. punkts noteic: „Ja ģimenes ārsts ir darbinieks ārstniecības iestādē, ģimenes ārsta un pie ģimenes ārsta nodarbināto ārstniecības personu aizvietošanu nodrošina ārstniecības iestāde.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. un 3. punktam Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei un Ministru kabineta noteikumu atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Pieteikuma iesniedzēji apstrīd divu normatīvo aktu – Likuma un Noteikumu normu atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību aktiem.

Satversmes tiesas likuma 18. panta otrā daļa noteic, ka vairāku aktu apstrīdēšana vienā pieteikumā pieļaujama vienīgi šajā likumā norādītajos gadījumos. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka, ņemot vērā Satversmes tiesas procesa ekonomijas principu, atsevišķos gadījumos viena pieteikuma ietvaros var apstrīdēt arī vairāku normatīvo aktu normas, kas regulē savstarpēji cieši saistītus tiesību jautājumus (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2. kolēģijas 2008. gada 29. jūlija lēmumu par lietas ierosināšanu pēc pieteikuma Nr. 75/2008*).

No pieteikuma ir gūstams apstiprinājums tam, ka Likums un Noteikumu 44. un 45. punkts regulē savstarpēji cieši saistītus tiesību jautājumus un to satversmības izvērtēšana vienas lietas ietvaros varētu veicināt lietas vispusīgu un ātru izskatīšanu.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta otrās daļas prasībām.

6. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktu persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēji ir tiesīgi iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

7. Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmā daļa noteic, ka konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka viņai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt šā likuma 19.² panta sestās daļas 1. punkts prasa pieteikumā minēto uzskatu pamatot.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzēji ir ģimenes ārsti un ģimenes ārstu ārstniecības iestādes, kuras, pamatojoties uz publisko tiesību līgumiem, kas noslēgti starp tām un Nacionālo veselības dienestu, sniedz valsts nodrošinātos primārās veselības aprūpes pakalpojumus. Atbilstoši Noteikumu 44. un 45. punktam laikā, kad ģimenes ārsts vai pie ģimenes ārsta nodarbinātā ārstniecības persona ir prombūtnē, ģimenes ārstam vai ārstniecības iestādei esot jānodrošina minēto personu aizvietošana. Pieteikumā norādīts, ka laika posmā no 2022. gada 1. janvāra līdz 31. decembrim papildus darba algai par primārās veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu Pieteikuma iesniedzēji esot saņēmuši maksājumu par ģimenes ārsta aizvietošanas nodrošināšanu atvaļinājuma laikā un darbnespējas lapas A gadījumā. Taču, ņemot vērā to, ka kopš 2023. gada janvāra viņi minētos maksājumus vairs nesaņem, Pieteikuma iesniedzējiem ģimenes ārsta un pie ģimenes ārsta nodarbināto ārstniecības personu aizvietošanas nodrošināšana atvaļinājuma un slimības laikā esot jānodrošina no saviem privātajiem līdzekļiem. Tādējādi esot aizskartas Pieteikuma iesniedzējiem Satversmes 105. pantā ietvertās pamattiesības. Turklāt Noteikumu 44. un 45. punkts esot pretrunā arī Valsts pārvaldes iekārtas likuma 43.¹ panta pirmajai daļai.

7.1. Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka Likums, ciktāl tas neparedz finanšu līdzekļus ģimenes ārstu un pie ģimenes ārsta nodarbināto ārstniecības personu aizvietošanai to atvaļinājuma laikā un slimības laikā no otrās līdz devītajai slimības dienai 2023. gadā un turpmāk, aizskar viņiem Satversmes 105. pantā ietvertās tiesības uz īpašumu.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka budžets ir valsts saimniecības plāns, kurā, pamatojoties uz spēkā esošajiem likumiem, paredzēti valsts ienākumi un izdevumi saimnieciskajam gadam. Valsts budžeta likuma programmas un apakšprogrammas pamatā ir vērstas uz budžeta izstrādātāju, kā arī budžeta apstiprinātāju un ietver sevī publisko tiesību subjektiem adresētus norādījumus budžeta sagatavošanai, izstrādāšanai un pieņemšanai. Turpretī tiesību normai, kas personai rada subjektīvas tiesības, jābūt vērstai uz konkrēti identificējamu tiesību piešķiršanu (*sal. sk., piemēram, Satversmes tiesas 2012. gada 3. februāra sprieduma lietā Nr. 2011-11-01 10. un 13. punktu*).

Pieteikumā norādīts, ka Saeima, pieņemot Likumu, nav novirzījusi finanšu līdzekļus maksājumu nodrošināšanai ģimenes ārstu un pie ģimenes ārstu nodarbināto ārstniecības personu aizvietošanai atvaļinājuma un slimības laikā. Tādējādi Pieteikuma iesniedzējiem šī pienākuma izpildei esot jāuzkrāj un jātērē savi privātie līdzekļi. Tomēr pieteikumā nav pamatots tas, kādas konkrētas, identificējamās tiesības Pieteikuma iesniedzējiem izriet no Likuma, un secīgi arī tas, kā tieši Likums rada Pieteikuma iesniedzējiem Satversmes 105. pantā ietverto pamattiesību aizskārumu.

Līdz ar to pieteikums daļā par Likuma, ciktāl tas neparedz finanšu līdzekļus ģimenes ārstu un pie ģimenes ārsta nodarbināto ārstniecības personu aizvietošanai to atvaļinājuma laikā un slimības laikā no otrās līdz devītajai slimības dienai 2023. gadā un turpmāk, atbilstību Satversmes 105. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

7.2. Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka arī Noteikumu 44. un 45. punkts aizskar viņiem Satversmes 105. pantā ietvertās tiesības uz īpašumu. Turklāt minētās tiesību normas esot pretrunā arī Valsts pārvaldes iekārtas likuma 43.¹ panta pirmajai daļai.

Atbilstoši Satversmes tiesas likumam personas pamattiesību aizskārumi ir konstatējami, ja: pirmkārt, personai Satversmē ir noteiktas konkrētas pamattiesības; otrkārt, tieši apstrīdētā norma aizskar personai Satversmē noteiktās pamattiesības (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2021. gada 28. maija lēmuma par*

tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2020-52-01 13. punktu). Persona ir tiesīga vērsties Satversmes tiesā tikai tādā gadījumā, kad pastāv tieša saikne starp šīs personas pamattiesību ierobežojumu un pieteikumā apstrīdēto normu (sk. Satversmes tiesas 2010. gada 18. februāra sprieduma lietā Nr. 2009-74-01 12. punktu).

Pieteikumā norādīts, ka, pamatojoties uz Noteikumu 44. un 45. punktu, Pieteikuma iesniedzējiem vai ārstniecības iestādēm, kurās Pieteikuma iesniedzēji ir nodarbināti, ir jānodrošina viņu prakses vietās vai ārstniecības iestādēs nodarbināto ārstniecības personu aizvietošana. Taču šī pienākuma izpildei viņiem esot jāuzkrāj un jāizmanto savi privātie līdzekļi, kā rezultātā tiekot samazināts Pieteikuma iesniedzēju un pie viņiem nodarbināto ārstniecības personu ikmēneša atalgojums. Tādējādi esot aizskartas viņu kā privātpersonu tiesības uz īpašumu. Tomēr pieteikumā nav pamatots tas, kā tieši Noteikumu 44. un 45. punkts, kas paredz ģimenes ārsta un ārstniecības iestādes pienākumu nodrošināt ģimenes ārsta un pie ģimenes ārsta nodarbināto ārstniecības personu aizvietošanu viņu prombūtnes laikā, pats par sevi skartu Pieteikuma iesniedzējiem Satversmes 105. pantā ietvertās tiesības uz īpašumu. Tādējādi no pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem nav gūstams apstiprinājums, ka starp Pieteikuma iesniedzēju tiesību uz īpašumu iespējamo aizskārums un Noteikumu 44. un 45. punktu pastāvētu tieša saikne.

Līdz ar to pieteikums daļā par Noteikumu 44. un 45. punkta atbilstību Satversmes 105. pantam un Valsts pārvaldes iekārtas likuma 43.¹ panta pirmajai daļai neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 4. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc pieteikuma (pieteikums Nr. 156/2023), kuru iesnieguši [..].

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

Jānis Neimanis